

DOI: 10.32347/2076-815x.2023.84.376-391

УДК 711.01.09

Стовбан В.О.,

vstb@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6248-6278,

Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»,

м. Івано-Франківськ

ПРОСТОРОВІ КОНФЛІКТИ ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОГО ХАРАКТЕРУ В МІСТІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

Проаналізовано існуючі просторові конфлікти пов'язані з історичним середовищем міста Івано-Франківськ. Наведено приклади появи конфліктно-утворюючих чинників просторових конфліктів пов'язаних з впливом на історико-архітектурне середовище нашого міста. Проведено аналіз появи такого роду просторових конфліктів, що мають найбільший вплив на історичний центр міста, де найбільше сконцентровано історичне середовище нашого міста.

Ключові слова: просторові конфлікти; історичне середовище; сторони конфлікту; суспільство; влада; інвестор; історико-архітектурне середовище; пам'ятка архітектури;

Постановка проблеми.

Для визначення і розуміння природи появи просторових конфліктів, пов'язаних з історико-архітектурним середовищем, особливостей та закономірностей виникнення конфліктів в історичному середовищі міста, окреслити методи запобігання конфлікто-утворюючих чинників та вирішення такого роду конфліктів в історичному середовищі, що є дуже важливим викликом для свідомих громадян нашого міста щоб зберегти історію для наступних поколінь. Озвучену проблему вже розглядали новоствореному науковому збірнику «Просторовий розвиток» [11].

Мета цих статей полягає у дослідженні існуючих просторових конфліктів, пов'язаних з історичним центром нашого міста, аналізу і обґрунтуванні появи цих конфліктів, що мають вплив на суспільство, владу, інвестора.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців, які проводили дослідження та аналіз чинників появи і проблематики конфліктів, пов'язаних з історичним середовищем, а також класифікації просторових конфліктів слід виділити А. Бойков, К. Боулдинг, В. Воднік, М. Вуянко, М. Габрель, Л. Герасіна, Н. Гришина, Л. Гуменюк, Р. Даль, М. Косьмій, Нагаєва, В. Петюха, М. Требін, Б. Томенчук та інших, основні праці, яких та відповідне

нормативно-правове законодавство і послужили науково-теоретичною та практичною основою написання даної статті.

Виклад основного матеріалу.

Конфлікти, які проявились з впливом на історико-архітектурне середовище міста Івано-Франківськ відносяться до мікрорайону «Центр», де найбільше сконцентровано історичне середовище нашого міста, адже відомо, що у місті є кілька сотень пам'яток архітектури, а тих об'єктів, які претендують на взяття на облік – більше 600, тому є дуже важливим викликом для свідомих громадян нашого міста зберегти історію для наступних поколінь, адже це пам'ять і наше минуле, що може слугувати візитівкою для нашого міста.

Реалізуючи свої проекти інвестори не часто беруть до уваги важливість для нашого міста будівлі, які є пам'ятками архітектури чи будівлі, які пов'язані з історичним минулим. Проводять реалізацію своїх планів не маючи бажання розуміти важливість історико-архітектурних споруд для нашого міста і для майбутніх поколінь. Бувають випадки коли отримання дозвільних документів на оренду чи приватизацію не житлового приміщення, потім і з подальшою продажем спільного приміщення (підвал) здійснюється за допомогою представників міської влади. Пізніше приватизоване підвальне приміщення реалізується під комерційний проект іншою особою, що має родинні зв'язки з одним із депутатів обласної ради. Прикладом може слугувати будівля на вул. Коновальця, 16 -- пам'ятка архітектури місцевого значення [1].

В самому серці Івано-Франківська руйнується одна з найстаріших житлових будівель міста. Історичну цінність має не лише сама споруда, але й земля, на якій вона стоїть. Влада висловлює занепокоєння її станом, проте лишається бездіяльною, власник — невловимий.

Двоповерхівка за адресою Галицька, 41 є архітектурною пам'яткою місцевого значення. За словами начальника відділу охорони культурної спадщини в Івано-Франківську Ігоря Панчишина, кілька років тому навіть надходили пропозиції включити цю будівлю до Національної архітектурної спадщини через велику історичну цінність. Вона належить до комплексу споруд Колегіального костелу Пресвятої Діви Марії і на початку свого існування була житловим будинком римо-католицького духовенства. Пізніше будинок було передано до фонду Івано-Франківського обласного художнього музею.

Історичним являється й саме місце, на якому було зведено будинок. Мало хто з містян знає, що йдучи по вулиці Галицькій, вони, в то же час, ступають по залишкам старовинної міської брами. В XVII ст. вона була серцем Станіславова. Тут же знайдені й залишки оборонного валу того часу. «Зараз всі ці знахідки поховані під землею, на глибині близько 1,5 метри від поверхні», —

На залишках брами та валу стоять будинки за адресами вул. Галицька 14—16, та Галицька, 41 — 41а, а також прилеглий майданчик, на якому зараз розташовані торгові павільйони. Саме тут в середині 90-х років проводилися археологічні розкопки. Їх результати лягли в основу книги «Археологія середньовічного Івано-Франківська (Станіславова)» за авторством Марії Вуянко та Богдана Томенчука [2].

Садибу відомої української письменниці Катрі Гриневичевої на початку минулого століття родина письменниці подарувала громадській організації «Союз українок». При цьому, будинок так і не був внесений до переліку архітектурних пам'яток. Тим не менше, громада Івано-Франківська неодноразово виявляла інтерес до садиби Гриневичів та просила міську владу зберегти її. Проте згодом відбулася подія, яка сколихнула середовище громадських активістів – розпочався демонтаж будівлі та підготовка будівельного майданчика для зведення багатоповерхівки на території садиби Катрі Гриневичевої відображено на Фото 1.

Фото 1. Садиба Катрі Гриневичевої

Будівництво відбуватиметься на 3-х земельних ділянках. На дві з них має право користування ГО «Союз українок», третя – у власності і співзасновника компанії ТОВ «Д.В.Груп», яка безпосередньо здійснюватиме будівництво. Інформація про право власності на усі 3 земельні ділянки оновлена у Держкадастрі на кінець 2014 року. В цей період створена й сама фірма-забудівник. Співзасновниками є дві особи. Розмір статутного капіталу підприємства становить 10 тисяч гривень.

Містобудівні умови та обмеження ТОВ «Д.В.Груп» отримало у вересні 2015 року. Декларацію на початок ведення будівельних робіт ДАБІ зареєструвала в березні 2016 року. І лише зараз, в серпні місяці будівельники розпочали роботи.

Історія зі збереженням родинної садиби Гриневичів розпочалася ще у

2012 році. Музей родини Гриневичів заснувала та опікувалася ним громадська організація «Союз українок». У 2012 році експонати вивезли, а сам музей закрили, мотивуючи це аварійністю споруди. Тоді франківські вперше публічно порушили питання збереження та відновлення музею. Заступник головного архітектора міста під час дискусій зауважив, що будинок можна реставрувати, а саму будівлю необхідно внести у реєстр пам'яток архітектури місцевого значення.

Пізніше з'ясувалося, що одна половина будинку, де працював музей, перебуває у власності «Союзу українок», а власник іншої половини вже давно живе в Америці і контакту з ним немає. Без згоди іншого власника не мали права нічого робити з будинком. Але співвласника садиби в Америці знайшов потенційний забудівник представник компанії «Д.В.Груп». Він казав, що союзняки самі звернулися до нього з проханням допомогти їм, адже утримувати аварійну будівлю старші жінки, яким, за їх словами, ніхто не хоче допомогти, вже не в стані. «Союз українок» уклав з компанією договір про співпрацю, згідно з яким вони дають згоду на знесення будинку Гриневичів, а він на цьому місці будує новобудову і виділяє союзнякам 150 метрів квадратних на першому поверсі для їх потреб.

Це питання розглядала містобудівна рада Івано-Франківська вперше в травні 2015 року. На ній представники «Союзу українок», запевняли, що хочуть відродити в новобудові музей Гриневичів. 150 квадратних метрів – це вдвічі більше, ніж площа садиби, якої володіли союзняки. Саме це й визначило забудівника. «Були й інші, які хотіли там будувати, але вони давали нам мало квадратів. Тому ми вирішили бути у спілці з цими», – сказала тоді лідер міської організації «Союзу українок».

На першій містобудівній раді проектант зобов'язали розглянути варіанти збереження автентичної садиби Гриневичів, адже ця стара хатка є унікальною для Івано-Франківська. Проектант погодився, але згодом представив проект 8-поверхового житлового будинку, згідно з яким кам'яницю руйнують цілком, а у фасаді новобудови попросту вставлені елементи, які імітують фасад старої садиби. Ці елементи планувалося зробити з сучасних матеріалів. Вхід в музей, який раніше був з вулиці Василянок, проектант чомусь переніс на вулицю Богунську. Бажання союзянок та забудівника чимшвидше зруйнувати родинну садибу здивувало громаду та архітекторів.

Підсумовуючи, тоді на містобудівній раді прозвучало, що будинок все ж варто залишити на місці, де він зараз стоїть, укріпити його фундамент і аж після цього думати про якусь добудову.

Будинок Гриневичів збудовано майже 200 років тому. Він демонструє типову міщанську архітектуру Станиславова до Мармулядової пожежі 1868

року. Оскільки тоді центр міста вигорів включно із ратушею, садиба Гриневичів сьогодні є унікальним явищем давньої містової архітектури, такого типу будинків у Франківську більше немає. Кільканадцять громадських організацій Франківська надіслали звернення міському голові та головному архітектору з проханням не руйнувати цілком садибу Гриневичів.

«Нищення будинку і зведення на його місці багатоповерхівки з «елементами» колишньої кам'яниці буде неприпустимою втратою, яка назавжди унеможливить гідне вшанування пам'яті родини Гриневичів. Переносити музей родини Гриневичів у нове приміщення в багатоповерхівці буде абсурдом, якщо при цьому цілком знищать родинну кам'яницю, адже саме кам'яниця є найважливішим експонатом музею. Вона зберігає атмосферу, в якій жила родина, та є частиною міської історії. Якщо можна зберегти для Івано-Франківська цінну історичну споруду – руйнувати її та будувати якусь імітацію на її місці ганебно», – пояснили активісти [3].

Бажання громади підтримали архітектори і попросили проектанта доопрацювати проект і розглянути варіанти реставрації автентичної будівлі. В липні 2015 року містобудівна рада зібралася обговорити оновлений проект. Звернення громади та наполягання архітекторів знервували забудівника.

«Будинок вже років 20 стоїть, розсипається, нікому до нього не було діла взагалі, ніхто навіть там нічого не прочищував. А тепер знайшлися добрі люди, які хочуть разом з «Союзом українок» зробити добру справу, і зразу всім стало цікаво і починають палки в колеса пхати. Ми ж не просто будуємо будинок з ціллю комерції, а робимо нормальний підхід, передбачили музей. На даний час немає ні музею, ні будинку – нічого. Одна руїна. Ми все робимо законно. Купили приміщення, земля у нашій власності, ми просто хочемо порадитись, як краще це зробити», – казав підприємець.

Проект 8-поверхової новобудови архітектори розкритикували. Члени містобудівної ради зробили проектанту низку зауважень і попросили дотримуватись законодавства. «Будівельні норми ніхто не скасовував, – казав головний архітектор міста. – Навіть якщо робите добру справу, робіть її законно. Потрібно провести чіткі розрахунки відповідно до ДБН: протипожежні розриви, інсоляція, дитячі майданчики». Кількість поверхів проектанту доведеться знизити до п'яти, а кількість квартир – з 42 до 25, інакше проект не пройде робочу експертизу.

Також проектанту порадили витримати лінію забудови – відсунути будинок подалі від краю дороги, та отримати висновок екологів щодо рідкісного дерева гінкго, яке росте напроти садиби. Вікове гінкго є пам'яткою природи і охороняється законом. Будівництво підземного паркінгу біля новобудови може призвести до загибелі дерева. «Ми не видамо містобудівні

умови й обмеження, якщо будівництво не відповідатиме нормам», – підсумував тоді головний архітектор. Після завершення містобудівної ради керівник компанії запевнив журналістів, що максимально збереже автентичність садиби Гриневичів та втілить її у новому будівництві.

«Ми не просто залишимо деякі старі елементи, а при можливості 100% усіх старих елементів, які вдасться зберегти, збережемо і поставимо на місці нового будинку. Де вони були, там вони і будуть. Ніхто не говорить про те, щоб їх зняти і викинути. Колони, пілястри – ми будемо максимально використовувати старі елементи у новій будові», - представник фірми «Д.В. Груп».

Вже у вересні Департамент архітектури видав містобудівні умови та обмеження на реконструкцію з добудовою громадських на надбудовою житлових приміщень. Замовником документації виступило ТОВ «Д.В.Груп».

Згідно з ними, проєктована будівля повинна мати 5 поверхів. На першому поверсі багатопверхівки замовники будівництва передбачили музей з відновленим фасадом історичної садиби Гриневичів. Решта площі відвели під житло і комерційні приміщення. Декларацію на початок ведення будівельних робіт ДАБІ зареєструвала в березні 2016 року. В серпні місяці будівельники розпочали роботи.

Забудова здійснювалась на 3-х ділянках (0,06, 0,03 та 0,02 га), що перебувають у власності замовника будівництва. Цільове призначення першої ділянки – для будівництва та обслуговування будівель громадських та релігійних організацій, у решти двох – для будівництва та обслуговування житлового будинку. Згідно Генплану міста, це територія малоповерхової житлової забудови.

Містобудівна документація видавалась на будівництво 5-поверхового житлового будинку. При цьому гранично допустима висота будинку не повинна перевищувати 20 метрів. Пізніше з'ясувалося, що у березні 2018 р. департамент містобудування, архітектури та культурної спадщини вніс зміни до виданих раніше МУО (Містобудівні умови та обмеження). Відтак, поверховість новобудови на вул. Богунській зросла до 6-ти поверхів (7-й поверх технічний), а гранично допустима висота будівлі – до 25 метрів. Зміни до містобудівної документації дозволяють будувати не вище 7-ми поверхів, проте сьогодні не озброєним оком можна нарахувати мінімум 8 поверхів споруди.

Епопея зі гучним будівництвом церкви на Валах в Івано-Франківську триває. Довгих сім років триває невдоволення громади та активістів щодо будівництва церкви на історичній для місця локації – Гетьманських валів. Саме там розташовувався один з бастіонів Станіславівської фортеці, який приховує чимало таємниць та артефактів [4].

Нагадаємо, ще у 2001 році територію колишнього кафе «Казка» передали фірмі «Конкорд», яка своєю чергою в 2004 році подарувала ділянку громаді для будівництва церкви. На підставі рішення сесії від 2005 року передано в оренду земельну ділянку. Боргів за оренду землі немає. Будівництво церкви на Валах відображено на Фото 2.

Фото 2. Проект і будівництво церкви на Валах

Нагадаємо, ще у 2001 році територію колишнього кафе «Казка» передали фірмі «Конкорд», яка своєю чергою в 2004 році подарувала ділянку громаді для будівництва церкви. На підставі рішення сесії від 2005 року передано в оренду земельну ділянку. Боргів за оренду землі немає.

Тому під кінець 2006 року на основі всіх документів міська рада прийняла рішення дозволити будівництво церкви. А вже 2015 року земельна ділянка перейшла в постійне користування церковної громади Святого Миколая

Починаючи з 2016 року, коли власне, стартували будівельні роботи, франківці невпинно просили владу заборонити спорудження церкви у цьому місці, адже вали – це зелена зона, громадський простір та історичне місце. Частина франківців вважала, що у місті вже забагато церков, зокрема греко-католицьких, у центрі міста – катедра, церква при монастирі Сестер василіянок, церква в парку воїнів-інтернаціоналістів, нова церква біля вокзалу. Інші казали, що церкву просто варто перенести в інше місце, а на валах збудувати дитячий майданчик або облаштувати зелену зону та громадський сквер. Більшість погоджуються, що такі питання мали б узгоджувати з громадою, перш ніж приймати рішення.

Попри те, що на місці спорудження майбутньої церкви спочатку мали провести археологічні розкопки, оскільки це місце входить до історичного середовища Івано-Франківська і, цілком можливо, під землею знаходяться артефакти, які унеможливають подальше будівництво храму, там без особливого спротиву залили бетонні опори під фундамент. І процес пішов...

Перед будівлею храму вирили велетенський котлован, призначенням якого залишає багато запитань. Більше того, можна побачити цілі нашарування

історичної для міста землі. «В Івано-Франківську УГКЦ довго і натхненно виборювала в міста право збудувати здоровенний храм просто на бастіоні тарої фортеці. І виборола. І ось буде [4].

В Івано-Франківську вкотре спалахнув скандал через готель "Дністер", у якому вже кілька років триває так звана реставрація.

Містяни обурені, адже готель є пам'яткою архітектури місцевого значення, а реставратори змінили вигляд будівлі, що заборонено законом.

У 2016 році "Дністер" закрили на реставрацію. Відтоді змінилось багато: будівля стала вищою на поверх, змінили покриття даху, колір фасаду, вікна та вежу з годинником.

Спочатку власник готелю "Дністер" запевняв, що йдеться тільки про відновлення історичного вигляду будинку і вежі. Та пізніше управління з питань державного архітектурно-будівельного контролю виконавчого комітету міської ради виявили виконання робіт з реконструкції даху будівлі без відповідних документів. Тоді було видано припис про зупинення робіт з реставрації будинку № 12 на вул. С. Стрільців. Втім, пізніше роботи продовжили. Як наслідок, на даху виріс ще один поверх. У жовтні 2019 року на даху розпочали зводити вежу з годинником. А вже у грудні добудували її. Але останньою краплею стало повідомлення про засклення колонади готелю. Відтак, іванофранківці вже декілька разів виходили на акції протесту, аби колонада залишилася загальнодоступною. Містяни обурені, адже вважають, що у них крадуть громадський простір [5].

Очільник Івано-Франківська підтримав людей та звернувся до Державної архітектурної будівельної інспекції з вимогою перевірити всі документи та взагалі законності перебудови готелю, як реконструкції. А ще створив комісію. Втім, власники кілька разів не спустили її в "Дністер".

Представники власника «Дністра» кажуть, що мають усі необхідні дозвільні документи і до перевірок готові. Комісію не пустили на об'єкт через те, що наразі у місті діють обмеження червоної карантинної зони. Всі дозвільні документи щодо проекту у нас є. Земля під готелем перебуває у приватній власності.

Щодо майбутньої долі колон, тут обіцяють цікаве архітектурне рішення: «Колони стоять і стоятимуть надалі. У той же час цікаве вирішення холу передбачає суцільні інсталяції зі скла, повну прозорість та відкритість, яка дає можливість розширити просторову уяву відвідувачам, подарувати новий досвід сприйняття міста. Розчинити перешкоди між будівлею та вируючим життям вулиць. Гості та мешканці зможуть потрапити до холу з різних сторін, сховатися від непогоди, присісти на місця для відпочинку, поспілкуватись» [6].

Цікавим є той факт, що днями товариство з обмеженою відповідальністю "Фірма Надія", яке й проводить "реставрацію", показали засклену "колонаду" представникам ЗМІ, втім запросили туди тільки обраних. Мовляв, деякі ЗМІ неадекватні, бо не так висвітлюють роботи у Дністрі. Представники готелю переконують, що в заскленій колонаді буде мистецький простір, відкритий як і для мешканців, так і для художників. І їхню ідею підтримує багато франківських митців, бо зможуть тут безкоштовно виставляти свої роботи.

"Територія цієї колонади є приватною. Будівля купувалась разом із цим простором. Ми 17 років справно платимо податки за цей простір і зараз вирішили створити тут мистецький відкритий простір. Взяли на себе таку місію", – розповіла під час пресконференції власниця «Фірма Надія».

Втім, така заява обурила відомих франківських художників. Зокрема, відомий художник Франківська у мережі запевнив, що митці не мають до цього відношення. "Щодо «артгрупи івано-франківських митців», які, начебто, вже кілька місяців працюють над створенням «підколонної галереї сучасного мистецтва», офіційно заявляю: ГО «Мистецьке братство» не має ніякого стосунку до цієї справи, і жоден наш художник не входить у згадану «артгрупу». Знаю точно, що і для художників з Центру сучасного мистецтва (Ініціатива ЦСМ - Центр сучасного мистецтва Івано-Франківська) існування такої «артгрупи» - цілковита несподіванка і жоден з них не схвалює нищення історичної споруди задля згаданого «артпростору». Несподіване бажання власників споруди прислужитися мистецькій громаді Івано-Франківська можна було б тільки вітати, якби він, справді, подарував місту повноцінну галерею, віддавши під неї свої власні площі. Але, відібравши у містян їхній простір і тепер хитруючи й маніпулюючи, він, замість вдячності, заслуговує лиш на зневагу" - написав художник.

Івано-франківці вважають, що "Дністер", як історична пам'ятка міста, має зберегтися. Вже кілька років у центрі Івано-Франківська тривають роботи у готелі «Дністер». Утім, те, що мало бути реставрацією, фактично нею не стало: проєкт штрафували за порушення під час проведення цих робіт. «Куфер» разом з дизайнером та архітектором Юрієм Хмельовським пояснює, чому саме не варто захоплюватись оновленим виглядом готелю. Чому готель «Дністер» — важлива будівля для міста? Будівлю на нинішній вулиці Січових Стрільців звели ще у 1913 році. Готель, при якому також працювали ресторан, кінотеатр та крамниця, назвали «Австрією». Після Першої світової війни, коли влада у місті змінилась, готель перейменували на «Варшаву».

У часи ЗУНР (особливо, коли в 1919 році Івано-Франківськ став її столицею) тут жив президент ЗУНР Євген Петрушевич, а також зупинялись Михайло Грушевський, Симон Петлюра, Володимир Винниченко. Для міської

(та загальноукраїнської) історії цей готель особливо важливий через дві події: 3 січня 1919 року тут був підписаний Акт злуки УНР та ЗУНР.

У пам'ять про цю подію в січні 1990 року саме звідси починався Ланцюг єдності: коли майже 3 мільйони людей, тримаючись за руки, створили ланцюг від Івано-Франківська до Києва.

У червні 2016 року готель закрили на реставрацію. Але щось пішло не так. Будівля стала вищою. Це можна помітити, якщо порівнювати фотографії фасаду. Зверніть увагу на кількість мансардних вікон (на даху над карнизом): колись було одне, зараз над ним додали ще один ряд. Зміна зовнішнього вигляду будівлі готелю в різні періоди років можна побачити на Фото 3.

Фото 3. Зовнішній вигляд готелю в різний період

Не було й вікон-вітрин на останньому поверсі під вежею. Змінили матеріал покриття даху. Це помітно на попередніх фотографіях: якщо ще в 2012 році дах було вкрито старою червоною черепицею, то зараз будівля вкрита металевим покриттям чорного кольору. Змінено колір фасаду та вікна. Раніше будівля готелю була іншого кольору (це видно на кольорових фотографіях будівлі до її ремонту у відповідний період). Зараз це не так: частину споруди перефарбували у світлий колір, інша частина лишилась сірою з червоними вставками. У підсумку маємо одну будівлю, пофарбовану по-різному. А також змінили частину вікон — на вікна іншої форми.

Що взагалі можна робити зі старими будівлями? Є кілька варіантів, як архітектори можуть працювати зі старими будівлями:

Реставрація — це максимально обережне відновлення оригінального вигляду будівлі, включно з її внутрішнім оздобленням та будівельними конструкціями.

Реконструкція — це перебудова будівлі, коли можуть змінюватись його розміри та/або призначення.

Згідно з українським законодавством, пам'ятки архітектури можна тільки реставрувати. А готель «Дністер» є пам'яткою архітектури місцевого значення. У центрі Івано-Франківська триває реконструкція пам'ятки архітектури колишнього готелю «Дністер». Нагадаємо, нещодавно містяни забили на сполох через намагання власника готелю заскрити міжколонний прохід біля готелю та облаштувати приватну парковку.

Втретє на об'єкт прийшла комісія Івано-Франківської міської ради, яка має ознайомитися з документами на реставрацію та визначити чи немає порушень у проекті. Перші два рази комісію на об'єкт не пустили через начебто обмеження, які впроваджені “червоною” карантинною зоною у місті. Цього разу комісію впустили у приміщення готелю.

Начальник відділу охорони культурної спадщини Управління архітектури, дизайну та містобудівної діяльності Івано-Франківської міської ради додає, що колони повністю збиті до залізобетонної основи й вставлені віконні конструкції.

“Претензії до реставратора є, бо нам не показали ні автора проекту, ні на яких підставах це було зроблено. Я особисто просив представника власника будинку показати мені штамп автора проекту, мені відмовили, – розповідає начальник відділу охорони культурної спадщини. На першому поверсі дійсно засклена колонада. Вільного проходу вже немає. Далі ми збиратимемо всі факти, вимагатимемо дозвільну документацію“.

Власники готелю «Дністер» вкотре переконують, що не зруйнували пам'ятку архітектури, а зробили її кращою. Стає також зрозуміло, що скандальні готельєри не збираються звільняти колонаду, мало того – звинувачують у цьому активістів.

1. Іскрою розгортання конфлікту з гучними скандалами послужило також коли міський голова видав розпорядження про нагородження відзнакою міського голови «Міць і гордість міста» директора ТОВ «Фірма «Надія»

«За високий професіоналізм, багаторічну сумлінну працю з розбудови економіки територіальної громади міста та з нагоди відзначення 70-річного ювілею з дня народження нагородити відзнакою міського голови «Міць і гордість міста», – йдеться у розпорядженні. До нагородження готельєра представила директорка департаменту економічного розвитку, екології та енергозбереження міської ради.

2. Новина швидко розлетілася соцмережею й викликала шквал обурення. Це й не дивно, бо коли підприємець торкається міського простору, виникає скандал. Останній яскравий приклад – готель «Дністер». Мало того, що замість реставрації пам'ятки, як того вимагає закон, місто отримало реконструкцію, так ще й колонаду засклили. Пам'ятку архітектури у

Франківську замість реставрації – добудовують. Перед тим була історія з добудовою двох зайвих поверхів у будинку біля ратуші (площа Ринок, 1), що «зламало» цілий історичний квартал. А потім – скандал із літником на Тринітарській, який майже повністю перегордив відремонтовану вулицю.

Головний спеціаліст відділу охорони культурної спадщини Департаменту містобудування та архітектури міста зазначає, що будівля є унікальною та цікавою у плані архітектурних рішень і зараз візуально дійсно видно, що є порушення норм чинного законодавства у сфері охорони пам'яток архітектури.

«Закон України «Про охорону культурної спадщини» говорить про те, що пам'ятки архітектури мають зберігатися в автентичному стані без змін, не допускаються будь-які будівельні роботи, які призводять до зміни пам'ятки. А це все, що є – це є зміна пам'ятки, тобто пряме порушення норм закону. Усі будівельні роботи у нас кваліфікуються як реставраційні, то вони власне передбачають відновлення втрачених елементів, забезпечення технічної справності аварійних елементів. Відтак завдання закону і профільних служб – підтримувати пам'ятку в автентичному вигляді для нащадків. Якщо керуватися виключно буквою закону, то я тут бачу пряме порушення», – говорить фахівець.

Документи, які наявні у Департаменті, кваліфікують роботи на об'єкті як реставраційні. «Є загальний вид діяльності будівництва, то у даному випадку кваліфікація «реставрація». З огляду на те, що тут вже зроблено, це не можна назвати реставрацією, тут вже і надбудови, і прибудови. Це вже, швидше, реконструкція. Тобто це вже новий вид будівництва. Можливо, власник витягне ще якісь нові документи, на підставі чого ці роботи робляться», – додає фахівець [7]. Зміна вигляду готелю «Дністер» після виконаних робіт в процесі «реставрації» відображено на Фото 4.

Фото 4. Готель «Дністер» м. Івано-Франківськ

«Ні в архітектурі, ні в міській раді немає документів щодо застосування міжколонного проходу», – пояснює директор Департаменту містобудування та архітектури. Хочемо, як орган місцевого самоврядування, отримати пояснення, на підставі яких дозвільних документів здійснюються ці роботи. Хочемо розібратися, у чому справа і чи дійсно у власника є дозволи на ці роботи. У міського управління Держархбудконтролю такі повноваження відсутні. Ми маємо встановити, чи законні, чи не законні ці роботи. Якщо ні, то будемо звертатися далі», – говорить фахівець [6].

Всі ці забудови на історичних місцях, в зелених зонах, в промислових зонах з руйнуванням підприємств, пам'яток, парків – це перш за все така неповага до самих себе, до своєї держави, до своєї історії. це плювок у криницю з якої п'єш чи відрізання гілки на якій сидиш, таке шкідництво – це абсолютне нерозуміння своєї приналежності до нашого міста і країни в цілому. Люди не ототожнюють себе з своєю землею, не вважають себе частиною її, бо так руйнують коли вважають щось чужим, не своїм, бо своє потрібно берегти і поважати, бути частиною цього і зробити все можливе для збереження історії, візуальним навчальним посібником історичних подій для майбутніх поколінь.

Потрібно особливо бути уважним і прискіпливим нашим управлінцям міської чи обласної ради щодо надання містобудівних умов і обмежень або декларацію на початок ведення будівельних робіт в центральній частині міста, адже ця частина міста з початку заснування міста Івано-Франківськ залишається і буде залишатись історичною. При наявному переліку пам'яток архітектури слід розподіляти кошти міської влади і залучати мешканців, які проживають в таких будинках до проведення відновлюваних робіт по реконструкції чи реставрації з погодженням робіт відповідних фахівців.

Висновки. На підставі проведеного аналізу існуючих просторових конфліктів, пов'язаних з історичним центром нашого міста, аналізу конфліктів історичного середовища, що мають вплив на суспільство, владу, інвестора і обґрунтування появи таких конфліктів, можна зробити наступні висновки:

1. Проведення аналізу наведених прикладів просторових конфліктів, які виникли на території нашого міста, пов'язаних з історичним середовищем, дає підстави робити висновки про низьку професійну етику архітекторів, проєктантів, управлінців, які виносять рішення не задумуючись про збереження пам'яток архітектури, не є далекоглядними в плані збереження історичного минулого. Наявні прояви не узгодженості між архітектурно-містобудівним і історико-архітектурним законодавствами. Адже при подальших діях ми можемо втратити історичну пам'ять пов'язаних з багатьма будівлями чи місцями і в майбутньому такі місця можуть відобразитись тільки на пам'ятних дошках, і це в кращому випадку або повністю забудити.

2. Слід продовжувати роботи по проведенню тотальної інвентаризації пам'яток архітектури нашого міста з послідовною подальшою паспортизацією історичних пам'яток. Проводити роботи з усіма власниками чи орендарями укладення охоронних договорів з пам'ятко утримувачами.

3. Безсистемне втручання в історичне середовище позбавляє нас уже багатьох історичних свідчень, будь-які будівельні роботи можна проводити в історичному ареалі лише після висновку археологів. Тому при постійному моніторингу будівельних майданчиків в середмісті відділ з питань охорони культурної спадщини зобов'язує забудівників або укласти угоди з археологічними службами, або сприяти археологам в обстеженні під час проведення земельних робіт хоч в більшості випадків викликають активний спротив як забудівників, так і будівельників.

Список використаних джерел:

1. «У будинку на Коновальця, 16 сусід-депутат приватизував спільний підвал та обмежив жильцям доступ до землі».

URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/u-budinku-na-konovaltsia-16-susid-deputat-privatizuvav-spilnii-pidval-ta-obmezhev-zhiltciam-dostup-do-zemli>

2. Археологія середньовічного Івано-Франківська (Станиславова); М. Вуянко, Б. Томенчук, Написано: 2002 року ; Розділ: Наукова –162 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Vuianko_Mariia/Arkheolohiia_serednovichnoho_Ivano-Frankivska-Stanyslavova/.

3. Як у Франківську на місці Садиби Гриневичів виріс “восьмиповерховий багатоквартирний музей” URL: <https://versii.if.ua/publikacii/u-frankivsku-ukropivets-zamist-pyatipoverhovo-zbuduvav-vosmipoverhovy-muzey-grinevichiv-foto/>.

4. Усе таємне стає явним: що криється за огорожею будівлі церкви на Валах у Івано-Франківську. URL: <https://pik.net.ua/2023/02/05/use-tayemne-staye-yavnym-shho-kryuetsya-z-ogorozheyu-budivli-tserkvy-na-valah-u-frankivsku-foto/>

5. З хворої на здорову: У Франківську знову скандал навколо готелю «Дністер». URL: <https://pobudovano.com.ua/news/z-khvoroi-na-zdorovu-u-frankivsku-znovu-skandal-navkolo-gotelyu-dnister>.

6. Готель «Дністер»: скандальна реставрація. URL: <https://gk-press.if.ua/gotel-dnister-skandalna-restavratsiya/>.

7. Закон України «Про охорону культурної спадщини» URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T001805?an=605907&ed=2021_07_24

8. Про роботу відділу з питань охорони культурної спадщини. URL: <http://www.namvk.if.ua/dt/2886/>.

9. Постанови Кабінету Міністрів 13.03.2002р.№318 «Про затвердження порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-2002-%D0%BF#Text>

10. Закон «Про охорону і використання пам'яток історії та культури». URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=00WA8686E1&abz=1M03J>

11. Стоббан В.О. Просторові конфлікти історико-архітектурного характеру в місті Івано-Франківськ в процесі публичного управління містом. / Простовий розвиток, випуск №4. – К.: КНУБА, 2023. – С. 186-201.

Vasyl Stovban,
King Danylo University, Ivano-Frankivsk.

SPATIAL CONFLICTS OF HISTORICAL AND ARCHITECTURAL CHARACTER IN THE CITY OF IVANO-FRANKIVSK

Existing spatial conflicts related to the historical environment of the city of Ivano-Frankivsk are analyzed. Examples of the emergence of conflict-forming factors of spatial conflicts related to the impact on the historical and architectural environment of our city are given. An analysis of the appearance of this kind of spatial conflicts, which have the greatest impact on the historical center of the city, where the historical environment of our city is most concentrated, was conducted.

Conducting an analysis of the given examples of spatial conflicts that arose on the territory of our city, related to the historical environment, gives grounds for drawing conclusions about the low professional ethics of architects, designers, managers who make decisions without thinking about the preservation of architectural monuments, are not far-sighted in terms of preserving the historical past. Manifestations of inconsistency between architectural and urban planning and historical and architectural legislation. After all, with further actions, we can lose the historical memory associated with many buildings or places, and in the future such places can be displayed only on commemorative plaques, and in the best case, or completely forgotten.

It is necessary to continue the work on conducting a total inventory of the architectural monuments of our city with subsequent certification of historical monuments. Conduct work with all owners or tenants on the conclusion of security agreements with memo holders.

Unsystematic intervention in the historical environment deprives us of many historical evidences; any construction work can be carried out in the historical area only after the conclusion of archaeologists. Therefore, during the constant monitoring of construction sites in the center of the city, the department for the protection of cultural heritage obliges developers to conclude agreements with archaeological services, or to assist archaeologists in surveying during earthworks, although in most cases they cause active opposition from both developers and builders.

Key words: spatial conflicts; historical environment; parties to the conflict; society; power; investor; historical and architectural environment; architectural monument;

REFERENCES

1. «U budynku na Konovaltsia, 16 susid-deputat pryvatyzuvav spilnyi pidval

ta obmezhyv zhylytsiam dostup do zemli». URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/ubudinku-na-konovaltsia-16-susid-deputat-privatizuvav-spilnii-pidval-ta-obmezhyv-zhylytsiam-dostup-do-zemli>. {in Ukrainian}

2. Arkheolohiia serednovichnoho Ivano-Frankivska (Stanyslavova); M. Vuianko, B. Tomenchuk, Napysano: 2002 roku ; Rozdil: Naukova –162 s. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Vuianko_Mariia/Arkheolohiia_serednovichnoho_Ivano-Frankivska_Stanyславova/. {in Ukrainian}.

3. Yak u Frankivsku na mistsi Sadyby Hrynevychiv vyris “vosmypovertkhovyi bahatokvartyrnyi muzei”. URL: <https://versii.if.ua/publikacii/u-frankivsku-ukropivets-zamist-p-yatipoverhovogo-zbuduvav-vosmypovertkhoviy-muzey-grinevichiv-foto/> {in Ukrainian}

4. Use taiemne staie yavnym: shcho kryietsia za ohorozheiu budivli tserkvy na Valakh u Ivano-Frankivsku. URL: <https://pik.net.ua/2023/02/05/use-tayemne-staie-yavnym-shho-kryietsia-za-ogorozheiu-budivli-tserkvy-na-valah-u-frankivsku-foto/> {in Ukrainian}.

5. Z khvoroi na zdorovu: U Frankivsku zнову skandal navkolo hoteliu «Dnister». URL: <https://pobudovano.com.ua/news/z-khvoroi-na-zdorovu-u-frankivsku-znovu-skandal-navkolo-gotelyu-dnister>. {in Ukrainian}

6. Hotel «Dnister»: skandalna restavratsiia. URL: <https://gk-press.if.ua/gotel-dnister-skandalna-restavratsiia/>. {in Ukrainian}.

7. Zakon Ukrainy «Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny». URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T001805?an=605907&ed=2021_07_24. {in Ukrainian}.

8. Pro robotu viddilu z pytan okhorony kulturnoi spadshchyny. URL: <http://www.namvk.if.ua/dt/2886/>. {in Ukrainian}.

9. Postanovy Kabinetu Ministriv 13.03.2002r.№318 «Pro zatverdzhennia poriadku vyznachennia mezh ta rezhymiv vykorystannia istorychnykh arealiv naselenykh mist, obmezhenia hospodarskoi diialnosti na terytorii istorychnykh arealiv naselenykh mist». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-2002-%D0%BF#Text>. {in Ukrainian}.

10. Zakon «Pro okhoronu i vykorystannia pamiatok istorii ta kultury». URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=00WA8686E1&abz=1M03J>. {in Ukrainian}.

11. Stovban V.O. Prostorovi konflikty istoryko-arkhitekturnoho kharakteru v misti Ivano-Frankivsk v protsesi publychnoho upravlinnia mistom. / Prostovy rozvytok, vypusk №4. – K.: KNUBA, 2023. – S. 186-201.